

О споменику на Везирцу, трећи пут

Барјактару дариват` Европу,

Грехота је о том и мислити

Његош

Амбасадор Републике Турске, Сух Умер, овога пута се није појавио на обележавању битке на Везирцу. На Везирцу је, да подсетимо, војска Хабсбурга победила османску војску. Заменик амбасадора Аустрије Волфганг Вагнер, који је био присутан, објаснио је разлоге недоласка турског амбасадора: „*На Везирац није дошао амбасадор Турске у Србији* , *Суха Умар, због негативног става дела српске јавности према иницијативи за постављање споменика турској војсци*

[\[1\]](#)

“

Овакав став је најблаже речено неразумљив. На Везирцу никад нико није ратовао против турске војске. Овде је војска Хабсбурга потукла отоманску војску и то је историји одлично познато.

Међутим, овде дуже време траје политика увлачења дипломатије Аустрије и Турске у један потенцијално скандалозан подухват подизања споменика „и турској војсци“. Подизање споменика „турској војсци“ на Везирцу било би провокација, можда чак и увреда Републике Турске, секуларне, модерне земље, чије је битно обележје то што је одбацила државно-правни континуитет отоманског царства. Ми смо дужни да поштујемо

секуларно опредељење државе са којом одржавамо дипломатске односе и да не вређамо њене државне органе, чак и ако је она признала нелегалну сецесију Косова на територији наше државе.

Неукост председника једне месне заједнице локалне паланке, у подграђу тврђаве Јевгенија Савојског, чини да се он упорно трпа у међународне односе без обзира што тиме може изазвати међународни инцидент и нанети Турској увреду, а својој земљи штету. *„Организатор скупа, председник МЗ „Петроварадин“ Петар Мудри, истакао је да мађарски град Сигетвар може да послужи као прави пример сарадње победника и поражених. У том граду Турска је потпуно финансирала изградњу споменика, као и бање у којој је запослена готово половина становништва тог града*

[2]

“

То што је обележавању поменуте битке однекуд присуствовао и градоначелник Сигетвара, чија изјава је пренета, само додатно компликује међународне односе увлачењем и Мађарске у овај проблем који може да добије размере скандала:

„Јожеф Паиж

[3]

, градоначелник Сигетвара, истиче да су Турци победили у бици код Сигетвара, али је ипак 1994. године изграђен заједнички споменик, посвећен турској и мађарској војсци. Он је нагласио да навија за подизање спомен-парка на Везирцу

[4]

“

Додуше, баш као Петар Мудри, ни Јожеф Пајћ није званични представник своје државе, већ своје локалне заједнице. Његово неразликовање турске војске од дивље ордије, која је бруталним касапљењем скоро искоренила мађарско становништво на простору под непосредном влашћу Османлија, морамо тумачити као опасну неукост. У прилог томе иде и његова „навијачка“ изјава, која се додуше тиче подизања некаквог „спомен парка“. У спомен на шта или на кога, није пренето.

Из свега овога је огољено како се менталитети српског паланчанина и средње-европског „Bürger Meyer“ одлично слажу у сентименталисању око помирења „победника и поражених“, савршено игноришући чињеницу да је једна од ових страна искорењивала цивиле, а друга их бранила и ослобађала.

Наравно, објективна истина је сасвим нешто друго у односу на малограђански сентимент. Она не дозвољава да се запостави стварност ради задовољавања плитког малограђанског осећања праведности (Selbstgerechtigkeit) преко коже оних који су вековима мртви. Релативизовање историјских чињеница и њихово олако повезивање са садашњим нацијама и државама, вишеструко је опасно.

Тешко је веровати да се чланови иностраног дипломатског кора се за брзоплетостима српског и мађарског локалног политичара, већ вероватно свесно, својим присуством и изјавама доприносе стварању новог преседана. Наиме, релативизацијом историјских чињеница, сутра се могу појавити други који ће причати сличне неистините глупости, као на пример да су се код града Сигета [5] 1544. године у ствари сукобиле српска и хрватска војска, аргументујући то чињеницом да је војску нападача водио султанов везир који је био српског [6], а војску бранитеља града [7] водио витез хрватског порекла. Ако се сличним путем све ово настави, могу ли се, убудуће, рецимо у Сребреници појавити неки нови локални политичари, у чијој пратњи могу бити неки други припадници дипломатског кора, који ће подизати споменике и спомен паркове „помирења побеђених и поражених“?

Заменик аустријског амбасадора је, упркос томе што мора знати да савремена турска војска нема континуитет са османском војском, ипак, „поздравио је идеју за постављање споменика турској војсци и истакао да је Турска сада партнер Европе

[8]

„То нема ама баш никакве везе са овим спомеником, изузев што је малограђанима довољно поменути реч „Европа“ у било каквом контексту, па да све што се том приликом изрекне стекне „легитимитет“. Десет дана након обележавања годишњице битке на Везирцу ни он, нити ико други надлежан, није демантовао пренети садржај изјаве амбасадора. Пошто се амбасадор Турске повукао из целе приче, тим пре нас чуди да заменик амбасадора треће државе објашњава разлог недоласка турског амбасадора, и притом даје натегнуту изјаву која може да се тумачи као изјава о континуитету отоманске са турском војском.

Уосталом, би ли данашња Република Аустрија подигла споменик турској војсци која је страдала током прве опсаде Беча [9], ради задовољења малограђанских сентименталних потреба, или ради „европског партнерства Турске“. А ради се о војсци која је под вођством Кара-Мустафа паше опсела и бомбардовала Беч

[10]

, којом приликом је околно становништво поклала, на једнако свиреп начин, баш као што је век и по касније било у Срему након битке на Везирцу? Слично је било и приликом друге опсаде Беча

[11]

под вођством Фазил Ахмед Паше Ћуприлића

[12]

Уосталом, уколико Аустријанци некад и буду хтели да дижу споменике убицама својих предака, то не значи да бисмо ми у Србији требали ово да копирамо. Копирање понашања је уосталом пример „неаутентичне егзистенције“, по мери филозофије [\[13\]](#), [Мартина Хајдегера](#) некадашњег ректора фрајбуршког универзитета, који, додуше, није био Аустријанац, иако је до 1945. године имао исто држављанство као и Аустријанци.

Споменик није исто што и војно гробље, надгробни споменик или спомен костурница. Ово морамо имати у виду, пошто се тамо разматра некакво помирење, а не само оно у вези са чиме је аустријски амбасадор *...„изразио наду ће сви народи који су учествовали у битки код Петроварадина имати прилику да обележе место погибије*

својих

ратника; мислећи при том и на Турке“

[\[14\]](#)

Понављам, не би ли паланачко-малограђанском сентиментализму дошло однекуд у главу: оно што нетачно називају „турска војска“ на Везирцу није била никаква турска војска, већ војска османског султана. Може се рећи и „отоманска“ или „османлијска војска“, „војска отоманског (или османског) султана“, „војска османског калифата“, „војска османске империје“, „војска османског цара“, али се мора направити отклон од појма турске војске који користе протагонисти подизања споменика на Везирцу. Пазите, они чак не користе ни термин „турска царска војска“, односно „војска турског султана“, који је делимично нетачан, али често коришћен у домаћој историографији. Они користе искључиво један једини термин - „турска војска“.

Ми морамо имати обзир према историјској истини, као и према савременој Републици Турској, држави која је са Србијом у дипломатским односима. Осим тога, никаквог основа нема за тврдњу да је османска војска могла у своје време бити идентификована као национална турска војска. Уосталом, до „Младотурске револуције“ (1908. године), није ни било озбиљног политичког покушаја да се османска држава идентификује као национална држава Турака.

Ако се подигне споменик османској војсци под Петроварадином, отвара се могућност да се тај догађај тумачи као међународни преседан, јер учешће високих страних представника даје овом догађају међународни карактер, а међународно право је у својој

правној основи прецедентног типа. Не ради се о обичној спекулацији аутора ових редова. У Везирцу се покушава поновити оно што се први пут већ десило, нешто што је први пут у Европи већ урађено у Сигетвару. То је отворено изјавио представник града Сигетвара, наводећи да су „...*Мађари у сарадњи с Владом Турске подигли заједнички споменик погинулима; какав не постоји ни на ком другом месту у Европи и да се нада да ће тако нешто и на Везирцу да се догоди*“ [15]. Пошто Сигетвар, као и његов представник, ништа посебно немају са битком на Визирцу, може се извући закључак да се његовим присуством даје легитимитет развоју овакве „помиритељске“ праксе.

Хоће ли се потом појавити потреба да се као пример „сарадње победника и поражених“, уз чегарску „Ђеле кулу“ подигне и споменик оној војсци која је код Делиграда за собом оставила тај споменик садизму [16]? Хоће ли сутра требати Београђани у свом граду да дозволе, поред споменика авијатичарима страдалим 1941. године, да буде дигнут споменик немачким авијатичарима који су погинули бомбардујући Београд у агресији на Југославију 1941. године? Треба ли по принципу уједињеног „сентиментализма“, који видимо на делу око споменика на Везирцу, да поред споменика жртвама на новосадском шtrandу буде подигнут и споменик мађарској окупаторској жандармерији, која је извршила гнусни покољ Јевреја и Срба током Другог светског рата? Хоће ли и они имати образа да кажу, попут Александра Јовановића, председника Скупштине града Новог Сада : „*Не треба заборавити да Европа пре три века није била иста као ова данашња и због тога не би требало превише наглашавати и гледати да ли је ту победила ова или она страна. Важно је да схватимо да су се на овом месту борили представници народа целе Европе и да се посматра појединачни карактер човека и зашто су погинули - рекао је Јовановић. -Увек теба имати на уму да је најважније гледати у будућност и оно што нас очекује. Долазак сваке године на ово место јесте гледање на прошлост, али и на будућност*“ [17].

Убице какве су биле акинције [18], башибозуци [19] и остали припадници трупа једне злочиначке ордије, не могу се ни на који начин мирити са својим жртвама, нити са онима који су пали у племенитој борби против тих убица. Пошто данас паравојске не зовемо војском, не можемо ни дивље хорде убица прошлости звати именом „турска војска“. Ако су се поједини историчари епохе национализма преварили, па су некад ове ордије звали „турском војском“, ми њихову заблуду не смемо да наставимо.

Јер ако се такво „мирење“ дозволи данас на Везирцу, врло брзо ће се наћи неки нови сентименталисти да мире „побеђене“ нацисте са њиховим жртвама и борцима који су страдали у победничком рату против нациста. Најзад, ми смо обавезни да поштујмо модерну турску политичку нацију. Она је прокламовала вредности, цивилизованог и секуларног друштва, дефинитивно се одрекавши континуитета са османском државом. У

својој модерној историји и Турска је, баш попут Аустрије и Србије, имала много оних који су ометали развој модерних вредности, злоупотребом војне силе или организовањем паравојски, које су масакрирале цивиле [20]. Међутим, то време је данас прошлост. Стога, немојмо дозволити да уз грешке малограђанског сентиментализма пристају представници домаћих јавних власти и страног дипломатског кора. У нашој земљи је већ било довољно зла и освете и не бисмо да се то понови

[21]

Уосталом, заменику једног страног амбасадора не приличи да даје изјаве о разлогу изостанка страног амбасадора друге државе. Међутим, заиста је смешно да страни дипломата наступа као протагониста контроверзних замисли, које формално износе представници локалних заједница. Или се ради тек о почетку подизања сличних „споменика помирења поражених и побеђених“, који треба да се понови на Церу, Мачковом Камену, Црвеном Чоту, Сремском фронту и тако даље?

[1] С. С: Споменик подиже прашину раздора, Грађански лист, 5. 8. 2009.

<http://www.gradjanski.rs/navigacija.php?vest=47122>

[2] Ibidem.

[3] Правилно је „Пајћ“, аутор прилога је направио грешку.

[4] Ib.

[5] http://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%91%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%B0_%D0%BA%D0%BE

—

[6] Mehmet Basa Sokollu: http://en.wikipedia.org/wiki/Sokollu_Mehmet_Pa%C5%9Fa

[7] Zrínyi Miklós: http://hu.wikipedia.org/wiki/Zr%C3%ADnyi_Mikl%C3%B3s_%28k%C3%B6lt%C5%91%29

[8] С. С: Споменик подиже прашину раздора, Грађански лист, 5. 8. 2009.

<http://www.gradjanski.rs/navigacija.php?vest=47122>

[9] http://de.wikipedia.org/wiki/Zweite_Wiener_T%C3%BCrkenbelagerung

[10] Ради се о опсади Беча у Великом бечком рату 1863. године: http://de.wikipedia.org/wiki/Erste_Wiener_T%C3%BCrkenbelagerung

[11] http://de.wikipedia.org/wiki/Zweite_Wiener_T%C3%BCrkenbelagerung

[12] http://de.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6pr%C3%BC_Faz%C4%B1_Ahmet_Pascha

[13] http://de.wikipedia.org/wiki/Martin_Heidegger

[14] Милосављевић, З: Зачетак духа помирења свих жртава; Дневник 5. 8. 2009, Нови Сад:

<http://www.dnevnik.rs/node/5648>

[15] Ibidem.

[16] Градоначелник мађарског града Сигетвара је могао да се сети тужног доба мађарске историје, када су Монголи напали Краљевину Беле IV Арпадовића, 1241-1242. године, остављајући за собом исте овакве успомене своје свирепости, баш као што је чегарска „Ђеле кула“. Нишки Мидхат-паша, турски националиста, умало није порушио овај објекат. Мидхат-паша је био веома прозападно опредељени високи државни чиновник Османлија, какви су утрли пут младотурском националистичком покрету. О Мидхат паши видети на:

http://nagshbandi.org/ottomans/khalifa/midhat_pasa.htm

[17] Милосављевић, З: Зачетак духа помирења свих жртава; Дневник 5. 8. 2009, Нови Сад:

<http://www.dnevnik.rs/node/5648>

[18] http://www.filg.uj.edu.pl/~wwwip/postjugo/texts_display.php?id=364

[19] <http://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%91%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%B1%D0%BE%D0%B7%D1%83>

—

[20] Талат Паша је био искључен из младотурског покрета коме је на почетку припадао. Као министар унутрашњих послова, заједно са Енвер Пашом и Ђемал пашом, успоставио је гнусни режим под називом „Три паше“. Стварно господарећи отоманским султанатом 1918. године, починили су језиве злочине над јерменским цивилима, ради чега је јерменски атентатор убио 1921. године Талат Пашу. Види:

http://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%A2%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%82_%D0%9F%D0%B0%D1%88

—

http://www.firstworldwar.com/source/armenia_talaatorders.htm

[21] Атентатори јерменског порекла су 1983. године у Београду извршили атентат на турског амбасасора Галипа Балкара. Мотив атентатора је била „вишедеценијска мржња између Турака и Јермена“ . Политика, 9. 3. 2008;

<http://www.politika.rs/rubrike/Hronika/CHetvrt-veka-od-atentata-na-turskog-ambasadora.sr.html>